

Muzaffer DİLEK
Emekli Vali ve Danıştay Üyesi

Benim Valilerim II

VALİ ZİYA ÇOKER

Ziya Çoker 1923'te İstanbul'da doğdu. 1947 yılında Siyasal Bilgiler Okulu'nu (Mülkiyeyi) bitirdi. Aydın ve Çorum vilayetleri maiyet memurluğu, Kulp, Viranşehir, Derik, Maden kaymakamlıkları, mülkiye müfettişliği, Araştırma Planlama Koordinasyon genel müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı müsteşar yardımcılığı, Çorum vali vekilliği, Trabzon, Bursa, Şanlıurfa valilikleri ile İçişleri Bakanlığı müsteşarlığı görevlerinde bulundu. O tarihteki resmi adıyla Urfa Valiliği görevinin yanında mansup (atanmış) başkan sıfatıyla Urfa belediye başkanlığı görevini de yürüttü. 16 Mayıs 1981 tarihinde son görev yeri olan Şanlıurfa'da yaş haddini beklemeden emekli olan Vali Ziya Çoker 2014 yılında Ankara'da vefat etti.

Vali Ziya Çoker, 27 Ekim 1980 ve 16 Mayıs 1981 tarihleri arasında Urfa (Şanlıurfa) Valiliği görevinde bulundu. Bu sırada ben de Suruç kaymakamı idim. Göreve başladıktan kısa bir süre sonra konutundaki şebeke suyundan aldığı mikrop nedeniyle hastalandığı için uzun bir süre Vali'ye hoş geldin ziyareti yapamadım. Aradan uzun sayılabilecek bir süre geçmesi ve hastalık sürecinin uzaması sonucu bu ziyareti, Vali Bey'den gelen çağrı üzerine, konutunda dinlendiği sırada yapabildim. Vali Bey, ziyaret talebimi, daha fazla uzatmak istemediği için hasta halinde kabul etmiş olmalıydı.

Vali Bey, konutuna geldiğimde ev kıyafetiyle bir dosyayı inceliyordu. Bana, "Hoş geldin." dedikten sonra, muhtemelen ortamı rahatlatmak için şuradan buradan bazı sorular sordu. Suruç ilçesiyle ilgili benden bilgi aldı. Daha sonra benim hakkımda Sıkıyönetim Komutanlığı çevresinden kendisine ilettiğini tahmin ettiğim konuların üzerini açtı. İlk konu Suruç'taki askerlerle yaşadığım sorunlar üzerine idi. Anlaşılan, Akın Gönen Bey'in zamanında sıkıyönetim görevlileriyle ilgili olarak gündeme gelen konu Vali Bey'in de gündemine getirilmiş olmalı ki bana, "Genç bir idarecinin ve mesleğin henüz başlarında sayılırsın. Bazen haklı olduğun zamanlarda dahi kendini anlatamayacağın koşullarla karşı karşıya kalabilirsin. Hatta görev yaparken hukuka uygun hareket

etmen ve hakikati savunman bile muhataplarını öfkeli edebilir. Bu günkü gibi olağanüstü dönemlerin kahrını hep idareciler çeker. Ancak her zorluk bir gün biter dolayısıyla sabırlı ol ve kendini riske atacak şekilde davranma. Askeri otoriteler, içinde bulunulan olağandışı geçiş döneminde olduğu gibi çoğu kez biz idarecilerin hukuktan kaynaklanan endişelerini anlamak istemezler. Ülke genelinde uygulanan sıkıyönetim uygulaması, 12 Eylül Harekâtından sonra yapılan değişikliklerden sonra anayasal bir sıkıyönetim uygulamasının çok uzağındadır. Dolayısıyla ilçedeki askerlerle tartışmaya girmenin veya onları ikna etmenin fazla önemi yok. Mesleki geleceğini olur olmaz tartışmalarla riske sokma. Tüm olumsuz şartlara rağmen yine de elinin birisi hukuk kitaplarının üze-

rinde olsun. Hukuktan ve objektif yönetim anlayışından uzaklaşma, karşılaşacağın sorunlar olursa önceden beni bilgilendir.” dedi. Bunlar, mesleğimin erken döneminde altın değerinde öğütlerdi. Bu öğütler, sonraki benzer sorunları inceleme ve değerlendirmelerimde çok faydalı ve yol gösterici oldu.

Benzer tavsiyeleri Suruç'ta birlikte görev yaptığımız, benden yaş ve meslek yılı itibarıyla 10 yıl daha kıdemli ve gerçek bir hukuk insanı olan Hâkim Ali Başyurt'ta dile getirmiştir. Hâkim Ali Başyurt, Suruç'ta çalıştığım iki yıldan fazla bir sürede kaymakam ve belediye başkanlığı görevlerimde bana gerçekten destek vermiş ve diğer yargıç ve savcılar da bu noktada etkilemiştir. Hâkim Bey, bir gün Kaymakamlık önündeki kamelyada otururken yanıma geldi ve seyyar jandarma tabur komutanı ile yaşadığımız sorunları bildiği için “Kaymakam Amca (!) hukukun ayak bağı olarak görüldüğü bu dönemde, sabırlı ol ve idareyi sıkıntıya sokacak konularda hukuktan habersiz kişilerin ellerine koz verme.” demişti. Bu sırada Garnizon Komutanı V.B, mahkemede görülmekte olan Suruç Tapu Müdürlüğüne ait bir ceza davasının seyri ve süreci hakkında bilgi istemek üzere bir askeri personeli adliyeye göndermiş, ancak hâkim ve savcılarının tepkisiyle karşılaşmıştı. Bu tavrı ortaya koyan da aynı Hâkimdi. Tabur komutanı, bu olayın üzerinden daha iki ay bile geçmeden isimsiz ihbar mektubu ile onun hakkında adliye müfettişi getirterek bu tavrının bedelini ödetmeyi denediyse de benim ifadem bir katkısı oldu mu, bilmemekle beraber bu ihbardan bir sonuç elde edemedi.

Özetle, Vali Bey'in ve Hâkim Ali Başyurt'un bana telkin ve tavsiyelerinin ortak noktası: Anayasal dü-

zenin askıya alındığı böyle dönemlerde çoğu zaman haklı olmanın yetmediği, sabırlı ve kontrollü davranarak gereksiz risklerden uzak durulması gerektiği idi.

Vali Bey, bu ziyaret sırasında bir süredir görev yerinin değiştirilmesini istediğim; ancak İl Milli Eğitim Müdürlüğüne engellenen bir personelle ilgili mesele hakkında bazı sorular sordu. Bu konu hakkında kendisiyle görüşüldüğü anlaşılıyordu. Mesele, Suruç'taki görevinden alınması için defalarca yazılı talepte bulunduğum, ancak her nedense Milli Eğitim Müdürlüğüne korunan bir personelle ilgiliydi. Vali Bey, personelin ilçeden alınmasını gerektiren sebeplerin ne olduğunu sordu. Ben de kendimce yazılarımda değindiğim gerekçeleri yineledim. Bana, “Kaymakam Bey, şu ana kadar dile getirdiğin ve yazılarında ileri sürdüğün gerekçeleri yerinde buluyorum; ancak görev yerini değiştirmek istediğin personelle ilgili dosyasında onun hatalarına işaret eden veya kanıtlayan ne bir ceza ne bir değerlendirme ne de bir ikaz yazısı var. Kaymakamların talebi gerekçesiz de olsa benim için yeterlidir. Ancak bu gibi durumlarda teklif yazıları somut belgelerle, en azından yazılı bir ikaz yazısı ile desteklenirse işlemler sürat ve sıhhat kazanır.” dedi. Daha sonra sözlerini şöyle sürdürdü: “Memurun çalıştığı kurumun yaptığı açıklamalarından; tayinini istediğiniz memurun, İl Garnizon ve Sıkıyönetim Komutanlığındaki bazı subaylardan destek aldığı, Milli Eğitim Müdürü N.E'nin de bu nedenle oyalama yaptığı anlaşılıyor. İlçeden alınmasını istediğin personeli, Suruç'tan alacağım; ancak bundan böyle verimsiz veya hatalı davranışlarda bulunan kamu görevlilerini, ortaya koydukları olumsuz durumları tespit etmek üzere ve resmî belgeye yansıtacak şekilde uyararak disiplin cezası ge-

rektirenler için mevzuatı uygula ve Valiliğe sunacağın yazılarda bu belgelere yer ver.” dedi.

Vali Bey'in bu iki tavsiyesi de çok yerinde idi. Askeri idare ve sıkıyönetim uygulamalarında hukukun kolay işlemediğini, Valilik ve Sıkıyönetim Komutanlığı arasında durumu idare etmeye çalışan ve çift taraflı davranan bazı müdürlerin, zaman zaman sivil kamusal hizmet alanlarına askeri makamları karıştırma işgüzarlığına yeltendikleri sır değildi. Sıkıyönetim Komutanlığı ile koordineli çalışmak durumunda olan Valilik makamının, sivil hayata ilişkin görev ve işlerle ilgili olup askeri makamlar kanalıyla intikal ettirilen konuların değerlendirilmesi aşamasında bu belgelerin önemli olduğu anlaşılıyordu. Dolayısıyla Valiliğe gönderilecek yazıların gerekçeli olması ve belgeye dayanması sivil idarenin elini güçlendirmekteydi. Personel tayinleri ve diğer tasarruflara ilişkin yapılacak yazışmalarda bu uygulama daha da önem kazanmaktaydı. Böylece, iki taraflı davranan bazı alt kademe il yöneticilerinin, Sıkıyönetim Komutanlığını asayiş olayları dışındaki sivil görevlere müdahil etme çabalarının önüne geçilmiş olacaktı. Urfa'daki Sıkıyönetim uygulamalarındaki keyfiliği, ancak George Orwell'in 1984 adlı eserinde geçen “Aslında hiçbir şey yasa dışı değildi; çünkü artık yasa diye bir şey yoktu.” cümlesiyle açıklamak mümkündür, fiili duruma hukukun uydurulması isteniyor, doğru yolu izlemeye çalışanlar ise konjonktüre göre değişik sıfatlarla yaftalanıyordu.

Memurlarla ilgili bürokratik işlemlerde izlenmesi gereken rasyonel ve hukuki yolları, Vali Bey'in bu tavsiyesinden sonra daha dikkatli kullandım. Verimsiz çalışan ve disiplinsiz davranışta bulunan personele ilk hatasında ceza vermekten

ziyade kusurlu davranışlarını yazıyla kendisine bildirmeyi, sonuç alınmaması durumunda disiplin işlemi yoluyla soruna çözüm getirmeyi, bunlarla sonuç alınmaması halinde ise yapılan işlemlere ait belgeleri ekleyerek görev yerinin değiştirilmesi uygulamasını başlattım. Bu uygulamayla Vali Bey'i daha iyi aydınlatılabildiğim için kısa yoldan etkili sonuçlar aldım. Verimsiz memurları izlemek için takip ettiğim bir başka yol da onlardan yazılı rapor istemektir. Bunu da Vali Bey önerdi. Uygulama şöyleydi; görev yaptığı sırada sorun çıkaran, iş yapmaktan kaçınan ve verimsizliği alışkanlık haline getiren memurdan yazılı rapor isteniyordu. Kaymakamlık Yazı İşleri Müdürlüğü'nün sekreteryasında hazırlanan yazıyla, haftalık ve aylık çalışma süresinde görev yaptığı birimde yaptığı işleri, bu sırada karşılaştığı sorunları ve bu sorunları çözmek üzere önerilerinin neler olduğunun bildirilmesi isteniyordu. Yaptığı işlerle bu raporlar karşılaştırılıyor ve ulaşılan sonuçlara göre işlem yürütülüyordu. En etkili ve caydırıcı yol da bu oldu.

Suruç'ta Vali Ziya Çoker'in tavsiyesi ile başlattığım ve zaman içinde geliştirdiğim yöntemleri valilik yaptığım yıllarda da etkili bir biçimde kullandım, bu fikirleri kaymakamlara da önerdim. Problem yaratan personelin iş ve davranışlarının bu şekilde izlenmesi, emek hırsızlığı yapan personeli meydana çıkardığı için diğer memurların motivasyonunu da olumlu yönde etkilemekteydi.

Vali Bey'le kısa süre çalıştık. Onunla daha uzun bir süre çalışmayı çok isterdim. Yönetirken öğreten bir idareciydi. Ne yazık ki altı ay sonra 16 Mayıs 1981 tarihi itibarıyla yaş haddini beklemeden emekliliğini isteyerek Urfa valiliği görevinden

ayrıldı. Onun için verilen veda yemeğine ben de katılmıştım. Asker ve sivil kesimden hayli kalabalık bir grupta yemek yenildi. Bu yemeğe eski İçişleri Bakanlarından Mukadder Öztekin de katıldı. Bakan Bey, Mardin tarafına giderken Vali Bey'e uğramış ve bu sırada yapılan davet üzerine veda yemeğine katılmış bulunuyordu. Vali Bey'le geçmişten gelen bir dostlukları olduğu yapılan sohbetin derinliğinden ve anlatılan anılardan anlaşılıyordu. Arkadaşlıkları, birlikte mülkiye müfettişliği yapmış oldukları yıllara kadar gidiyordu. Diğer taraftan Ziya Çoker'in ilk defa valiliğe atanması Mukadder Öztekin'in İçişleri Bakanlığı yaptığı sırasında gerçekleşmişti. Sonuçta bu yemekte tekrar bir araya gelmeleri mutlu bir tesadüftü ve bunun da tadını çıkarttılar.

Vali Ziya Çoker'le yollarımız Şanlıurfa Valiliği yaptığım yıllarda yeniden kesişti. Bu vesile ile geçmişte oluşan vali-kaymakam ilişkisi, 2002 yılından sonra ağabey- kardeş ilişkisi şeklinde devam etti. Ta ki onun vefatına kadar.

Yıllar sonra bir sohbetimizde "Sayın Valim, Şanlıurfa Valiliği görevinden erken ayrılmanızı hep merak ettim, özel bir nedeni var mıydı?" diye sordum. Bana, "Muzaffer, biz ailece emekli olmaya önceden karar vermiştik. Bunun hazırlıklarını yaparken, İçişleri Bakanı Selahattin Çetiner beni aratmış. Bu sırada ailece Adana'ya doğru yola çıkmıştık bu çağrı üzerine yarı yoldan dönüp Bakan Bey'in makamına gittim. Bana, Şanlıurfa (o yıllarda sadece Urfa) Valiliği önerildi. Sayın Bakan, Urfa'nın öneminden, Atatürk Barajı ile ortaya çıkabilecek ihtiyaçlardan vs. söz etti. Ben de düşünmek için biraz süre istedim. Aile çevremle konuyu değerlendirdik. Ailem, bu öneriyi sıcak bakmadı. Ben ise diğer görevlerime nazaran geri

planda gözükken bu görev yerini kabul etmemeyi kendime yakıştıramadım ve bu öneriyi kabul ettim. Dolayısıyla emekli olma kararımı, mesleğime duyduğum saygı ve sevgi gereği biraz erteledim. Bu arada çalışma şartlarını söylemeye gerek yok. İhtilal dönemlerinin kendine has yorucu ve yıpratıcı taraflarını sen de biliyorsun." diye açıkladı.

2002 yılında eski Vali'mi, eşi Meral Hanımefendi'yi, kızı Gül'ü ve oğlu Can'ı, 1980-1982 yıllarında kaymakam ve belediye başkanı olarak görev yaptığım Suruç ilçesinde yaptırılan ve onun adını taşıyan 32 derslikli Vali Ziya Çoker ilköğretim Okulunun açılışı için davet ettim. Misafirim oldular. 20 yıl aradan sonra çevreyi gezdiler. Nemrut Dağı'na yapılan geziye ben de iştirak ettim. Bu sırada 75 yaşındaydı ve Excel programını kullanabilmek için bilgisayar kursuna katılmış ve sertifika almıştı. Yani yaşam heyecanı ve öğrenme azmi müthişti. Okul yapılıp eğitim ve öğretime hazır oluncaya kadar okula onun isminin verileceğini sadece ben biliyordum. Yeri gelmişken, görev yaptığım Şanlıurfa ve Afyonkarahisar illerinde hiçbir kamu binasına veya herhangi bir yere adımdı vermedim. Buna karşın bu illerde hizmet vermiş ve topluma örnek olmuş insanları da ihmal etmedim. Ziya Çoker, benimle uzun süreli bir hizmet süresi geçirmemiş olsa da beni mesleğime bağlayan, eğiten, çalışmalarım da destekleyen örnek bir meslek büyüğümdü. Urfa'daki görev süresi kısa olsa da İçişleri Bakanlığının iç düzen yayınları gibi devasa bir projeyi yürütmüş, önemli illerde valilikler ve bakanlık müsteşarlığı yapmıştı. 20 yıl sonra kendisine yapılan bu davetten ve jestten mutlu oldu. Kitaplarının gelirini bu okula bağışladı. Kızı Gül Hanım ise Bilkent Üniversitesinden sağladığı kitap ve çeşitli eğitim ma-

Fotoğraf: <http://www.yayed.org/id432-haber-duyuru/sevgili-valimiz-sizi-cok-ozleyecegiz.php>

teryalleri ile bu okula sürekli destek sağladı. Vali Bey, ölünceye kadar da bu okulla ilişkisini sürdürdü. Vali Ziya Çoker'in vefatı münasebetiyle İçişleri Bakanlığında yapılan cenaze törenine ben de katıldım. Bu sırada eşi Meral Hanım'a ve kızına taziyede bulunurken, kızı Gül Hanım bana, "Vali Bey, o okula babamın adını vermekle onu çok mutlu ettiniz, son yıllarda bu okulla duygusal bir bağ kurmasına vesile oldunuz, sağ olun." dedi. Ben de "Kalemiyle düşünen bir aydın ve daha fazlasını hak eden bir idareci idi." diye cevap verdim. Gerçekten de yazan, üreten ve düşünen bir vali idi.

Vali Bey ve ailesini, Şanlıurfa'da buldukları sırada vali yardımcılarını, kaymakamlar ve eşlerimizle birlikte katıldığımız bir yemeğe davet etmiş ve bu yemek sırasında üç kuşak idareciler olarak uzun bir meslek sohbeti yapmıştık. Daha sonra merhum Vali Ziya Çoker'den Şanlıurfa ziyaretindeki gözlem ve izlenimlerini içeren şu mektubu aldım:

"Çok değerli Valim,

Şanlıurfa'da çok değerli bir meslektaşımı, 22 yıl öncesine ek olarak

yakından tanımış olmaktan çok büyük bir mutluluk duydum. Yoğun işlerinize karşılık bize ayırdığınız üç gün içindeki beraberlik, bana mesleğim ve meslektaşlarım açısından çok şeyler öğretti. Sizinle birlikte; çok değerli eşinizi, emrinizdeki kaymakamları ve onlarla birlikte halkın mutluluğu için çalışan eşlerini tanımış olmak da benim ve eşim için gerçek bir onur ve övünç kaynağı oldu.

22 yıl önceki altı aylık görev beraberliğimizde, sizi, işine sahip, bilinçli bir görev sorumluluğu olan, güvenilir bir kaymakam olarak görmüştüm. Onun için sizin Suruç'taki çalışmalarınıza hiç karışmamış, yalnızca, çalışmalarınızı güven ve takdir duyguları içinde izlemekle yetinmiş, isteklerinizde size yardımcı olmaya çalışmıştım.

22 yıl sonra gördüğüm sevgili meslektaşım Muzaffer Dilek'te, bu özellikler daha da gelişmiş olarak sürmekle birlikte, genelde üzülenek söylemek gerekirse, valilerde pek sık görülmeyen alçak gönüllülük ve yakın meslek arkadaşlarıyla içten ve arkadaşça ilişkiler ve buna dayalı iş birliği anlayışı, benim çok takdir ettiğim, başarılı çalışmalarında temeli olan nitelikler olarak derhal göze çarpmaktadır. Gümrük Han'da ya da Şanlıurfa'nın dar yollarında yürürken gördüğüm, halkla ya da çalışma yerlerindeki işçilerle yakın ilişkiler ve alçakgönüllü davranışlar, kendine güvenmenin, ilişkileri bilgi ve sevgiyle yürütmenin, iş disiplini bilgi ve sevgiye dayandırmanın çok güzel örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şanlıurfa'da, Urfalıların bence de en fazla gereksinimi olan sosyal ve kültürel gelişmesi için yaptıklarını ve üzerinde çalıştığınız çok başarılı projeleri görmek de bizi çok sevindirdi. Kapalı duvarlar arasında gizlenen ve dışarıya kolay kolay açıl-

mayan eserlerin üstündeki örtüyü atmak, onları eski görkemleriyle yeniden yaratmak, Urfa kültürünün yalnızca lahmacun kültürü olmadığını göstermek açısından da çok önemli.

Bütün bunlara ek olarak değerli eşinizin, yoksulluğun getirdiği acıların dindirilmesinde ve sosyal gereksinimlerin karşılanmasında gösterdiği çabalar da her türlü övgünün üstündedir. Hanımefendi çalışma alanını gerçekten çok iyi seçmiş... Sizin ancak üst düzeyde ulaşabileceğiniz ya da yardımcı olabileceğiniz kitlelere, O, gerektiğinde bireylere kadar inerek ulaşmakta ve yoksullara yardımcı olmaktadır. Bu konuda, eşim ve yakınlarım da aynı takdir ve hayranlık duygularını sürekli birbirlerine yinelemişlerdir. Eşinizin sosyal konulardaki önderliği, kaymakam eşlerini de etkilemiş olmalı ki, onların da kendi çevrelerinde aynı görev anlayışını benimsemiş olduklarını gittiğimiz ilçelerde gözlemlemiş olmaktan gerçekten büyük mutluluk duyduk.

Sonuç olarak Şanlıurfa'da geçirdiğimiz üç gün içinde, mülki idarenin çok başarılı bir örneğini gözlemlediğimizi ve yaşadığımızı söyleyebilirim. Bu güzellikleri bize yaşattığınız, geleceğe dönük umutlarımızı yeşerttiğiniz, bu arada bana ve aileme yaşantımızın en büyük onuru vererek adımın Suruç'taki bir ilköğretim okulunda yaşatılmasına önyak olduğunuz için size şükranlarımızı sunuyor, hepimiz size ve değerli eşinize yaşam boyu sağlık, mutluluk ve başarılar diliyoruz. ... /09/2002

Ziya ÇOKER/Emekli Vali"

Bana göre örnek bir idareci idi. Meslek camiasında çok saygı duyulan bir insandı. Nur içinde yatsın. 24 Haziran 2024